

Hans Rasmussen

Rasmus Hansen Sjolte

En veterans erindringer fra krigen 1848-50

Forord

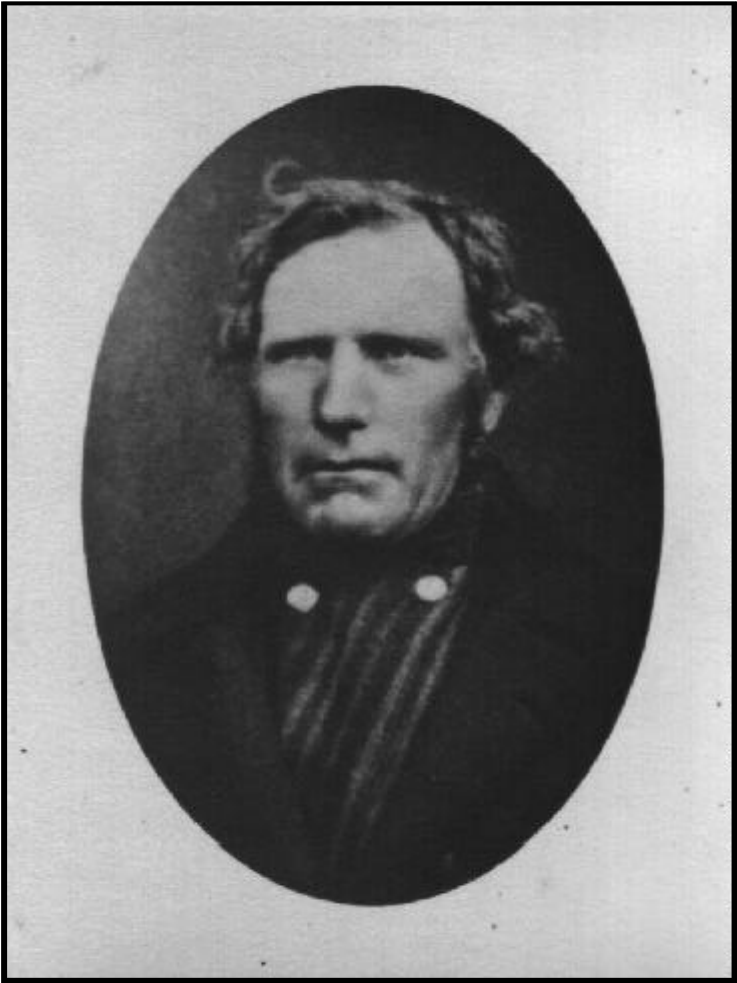
Rasmus Hansen blev født i Sjolte by, Snesere Sogn den 7. Februar 1815 som søn af husmand Hans Boesen og hustru Marie Nielsdatter. Han var blandt de ældste deltagere i krigen 1848-50. Det var også årsagen til, at han først blev indkaldt til tjeneste i 1849. Han deltog i kampene ved Gudsø 17.5.1849, ved Fredericia 6.7.1849 og ved Isted 24.-25.7.1850.

De følgende erindringer er nedskrevet af Rasmus Hansens søn Hans Rasmussen, som var overlærer i Saksøbing, og hos hvem Rasmus Hansen boede i sine sidste år indtil sin død den 29. januar 1894.

Jeg har i teksten indsat en række kommentarer. De skal dels sætte Rasmus Hansens erindringer ind i et større perspektiv, dels forklare en række begreber, som i sidste århundrede var alment kendte, hvad de imidlertid nok ikke er i dag.

Jeg har stort set bevaret Hans Rasmussens retskrivning; men har dog i nogen udstrækning ændret hans tegnsætning, der for en nutidig læser kunne være ret vanskelig at følge. Når retskrivningen er bevaret, skyldes det dels ønsket om at komme så tæt på personen Rasmus Hansen som muligt, dels et ønske om at sætte et klart skel mellem erindringerne og de tilføjede kommentarer.

Lars Jørgen Helbo

Rasmus Hansen Sjolte
født 7. februar 1815 i Snesere sogn
død 29. januar 1894 i Sakskøbing

Værnepligt 1837-38

*Han er kun en simpel bondemand,
og dog en Pryd for sit Fædreland.*

Det er en af Veteranerne fra den første slesvigske Krig, hvis Navn står over disse linier. Han hører ikke til dem, der indtager nogen høj Rang på Samfundsstigen; han har nemlig været Husmand; men med Hensyn til Aand og Hjærte kan jeg med Sandhed sige, at jeg ikke kjender nogen bedre Riddersmand; jeg kjender ham bedst af alle; det er nemlig - jeg siger det med Stolthed - min Fader.

Han og min Moder var ikke alene i deres Stand Mønstre paa flittige og paapasselige Mennesker - de evnede saaledes, skjønt de kun havde et Hus med en Have til, at holde mig til bogen, - men fremfor alt paa gudfrygtige Mennesker, jeg haaber, at der er mange af den Slags Hjem i Danmark, hvor man ligesom med luften indsuger Kjærlighed til alt godt og retskaffent, og for vort Fædrelands Skyld vil jeg ønske, at der er mange Hjem, hvor man som her opdrages til Kjærlighed til det og dets store Minder.

Endnu paa sine gamle dage er det Rasmus Hansens største Glæde, at tale om alt det store, der er sket her i de henrandede Aarhundreder, og fremfor alt om det blad i Historien, hvor han selv var med til at skrive et Bogstav, selv om det kun var lille. Naar jeg nu i det følgende vil gjengive nogle af de Smaatæk, som jeg har hørt ham fortælle, da er det ikke, fordi de udmærker sig i højere grad end andre meniges.

Rasmus Hansen Sjolte, der har meddelt efterstaaende Smaatræk fra sin første Soldatertid, som nu ligger henved et halvt Aarhundrede tilbage i Tiden, indkaldtes som Rekrut til Prins Christians (Chr VIII) Regiment den 21de April (Store Bededag) 1837. Det var dengang andre Tider at blive Soldat i end nu. Landsoldaterne, der udelukkende bestode af Bønderkarle, vare ikke meget ansete; de gik i lappede Uniformer - Landet var jo fattigt -, og disse maatte de endda kun have paa, naar de vare i Tjeneste; udenfor denne skulde de benytte deres civile Tøj, hvad der imidlertid havde den Fordel, at de saa kunne konkurrere med Sjøverne paa Gade- og Torvehjørnerne. Tøjet i Uniformerne var saa mørt, at en Knap, der gik af, altid tog en Lap Tøj med sig.

Det er forøvrigt et godt Vidnesbyrd om den ringe Anseelse, Soldaterne dengang stode i, at de Slaver, de skulde have Opsigt med, ofte sagde, „at de ikke vilde bytte med Soldaterne“, en Udtalelse, som disse i en vis Henseende gave dem Ret i. Slaverne kunne nemlig altid være sikre paa at faa tilstrækkelig Føde, hvilket var mere end Soldaterne kunde være.

Lønnen var nemlig kun 8 Sk. om Dagen, og naar derfra droges Betaling for Middagsmad, Skjortevask, Brødkjørselspenge og Pudsepenge, havde Soldaten 2 Sk. til sin Part; de kunde ikke

Rasmus Hansen gjorde tjeneste efter hærloven af 25. januar 1816. Værnepligtige var kun bønder og dermed ligestillede udenfor købstæderne. Værnepligtig var man i sammenlagt 24 år, deraf de første 8 år i linien. Den første samlede tjeneste varede 2 år. Derefter blev mandskabet genindkaldt to gange i løbet af de følgende to år. Hver genindkaldelse varede 28 dage.

strække til til Smør end sige til Drikkevarer som Øl og Brændevin. Den Karl, der ikke havde nogen hjælp hjemme fra, maatte altsaa se at tjene til Føde og Klæder ved tilfældigt Arbejde.

„Pudsepengene“ vare en Indtægtskilde for Underofficererne (Korporalerne); de pudsede Lædertøj og Tasker, „ellers kunde det ikke blive godt nok“, og de kunde ogsaa trænge til en saadan Indtægt, eftersom de kun havde 1 Mk. om dagen. De fik ligesom de Menige Løn hver femte Dag, og Lønningsdagens øjeblikkelige Forbedring af Status gav sig til Kjende, naar de kom ned i Marketenderiet, hvor der strax forlangtes: „en halv Pægl og et stort glas Øl“. Dagen før Lønningsdagen hed det spagfærdigt: „Maa jeg bede om en kvint“ (et Glas til 1 Sk.).

Det var i hine Tider Skik, at Underofficeren fik tre Mk. i „Stuepenge“ af hver Rekrut, ellers vankede der paa „Rapstykkerne“, som en Kommandersergeant, en Holstener, sagde. Naar en Karl havde faaet Udgangsløst om aftenen af Skolesergeanten, maatte han naar han meldte sig, have 1 Mk. parat til Sergeantens fremstrakte Haand, ellers havde han et Spanskrør tilrede, hvoraf Synderen fik et ordentligt Rap, naar han vendte Ryggen til, for at gaa ud af Døren.

Da der imidlertid, vistnok i Aaret 1838, kom en ny Oberst til Regimentet ved Navn Schou, blev der taget alvorligt fat paa Afskaffelsen af baade Ducører og Prygl. Sjolte trak sig fri, da Skolen var forbi; men blev indkaldt igjen 11 Uger efter. Da han ved Hjemsendelsen havde givet Oversergeanten 1 Specie, var denne bange for, at Sjolte skulle melde ham til Obersten, hvad han dog ikke behøvede at være bange for, eftersom han ikke havde aftvunget ham den.

Kompagniets Kapitajn førte senere i Krigen 1ste lette Bataillon. „Soldaterne kaldte ham „Motter“, men han var en dygtig Karl

alligevel“, siger Sjolte. Grunden til dette Navn kjender han ikke, men bemærker dertil, „at det ofte er de mest afholdte Office-rer, der faa et saadant Navn“. Han skulde være Opfinder af en vis Slags Exercits paa Tælling.

En Menig ved Navn Hunseby var en stor Klodrian til Gymna-stik. Naar Kapitajnen havde staaet lidt og set paa ham, kaldte han ham hen til sig, og puttede et stykke Sukker i Munden paa ham som en Opmuntring til at gjøre sig Umage. Men da det naturligvis blev ved at være lige daarligt, kaldte Kapitajnen anden Gang paa ham, og greb saa med begge Hænder om Klin-gen, lod, som om han slog forfærdelig paa hans Rygstykker, og sagde saa: „Kan Sukker ikke hjælpe, saa maa du have Prygl!“ Hunseby kunne være sikker paa, at denne Komodie blev gjentaget hver Gang Kapitajnen kom.

En anden Rekrut, Gammelby, havde saa krogede Fingre, at han ikke kunne exercere; han blev saa sat til at pille Smaasten af Fælleden. I begyndelsen brugte han Chakoen til at samle i, men fik senere et Trug.

Officerer og Underofficerer kunne godt lide Sjolte; „han var dem en bestemt Karl“, sagde Kommandersergeanten, der ofte brugte ham i sin private Tjeneste. „Allø Sjolte“ sagde han tit, „vil Du hente en Spand Vand til min Kone?“ hvilket Sjolte gerne vilde, da han saa ofte fik en Kop Kaffe.

Da nogle Mand af Regimentet om Sommeren skulde ud at hø-ste paa en Gaard, Prins Christian havde i Virum, opfordrede Kommandersergeanten de lysthavende til at melde sig, men sagde til hver, der traadte frem: „Und dig? Dig kan Kompagnien ikke være bekjendt at sende“.

Sjolte traadte da frem, og Kommandersergeanten udbrød: „Und Sjolte? Sjolte er en flink Karl og en bestemt Karl, ham kan

Kompagnien være bekendt“. Da de fire Mand kom ud paa Gaarden, var der kun Arbejde i nogle Dage for dem alle; men da Sjolte var den flinkeste, beholdt man ham der i halvfemte Uge, og da han fik 2 Mk. om Dagen og Kosten, var dette en stor hjælp for ham, der ved Tjenestens Begyndelse kun ejede 12 Rdl. og intet Hjem havde, hvorfra han kunde faa Forstærkning.

I 1838 var den 20-aarige Storfyrst Alexander (Kejser Alexander II) i Kjøbenhavn, og der blev i den Anledning afholdt store Manøvrer. Storfyrsten var imidlertid upasselig, saa han nøjedes med at staa i et Vindue og se Tropperne trække forbi.

Ved en anden Manøvre, hvor Prins Christian selv kommanderede sit Regiment, hændte en beklagelig Begivenhed. Regimentet marcherede forbi en Bondevogn, hvor der ovenpaa et Læs Tørv laa en Trepæglersflaske, i hvilken der var lidt Brændevin. Af Kaadhed tog en af Fløjmændene i et Geled Flasken, og Lieutnanten, der saa det, lo kun ad det. Regimentstamburen meldte imidlertid Sagen, og Synderen idømtes 25 Stokkeslag, hvilken Straf ogsaa blev udført. Ved det 13de Slag besvimeede han, men to Underofficerer holdt ham saa oppe, og han kom til live igjen ved det 23de. En Kapitajn ved Grenadererne var aldeles ude af sig selv. Han græd og raabte: „Aa, Herregud, er der ingen, der vil tage fem for ham?“

Vinteren 1837/38 var som bekendt usædvanlig stræng. Fra Skaane kom Bøndervogne kjørende med Brænde, som de solgte ved Toldboden. Den Vinter stod Sjolte nogle gange paa Vagt ved Kyholm ved Linieskibet „Christian VIII“, der den Gang var under bygning.

Alle Soldater skulde paa Grund af Kulden spise til Middag i Marketenderiet; men naar en Karl ikke havde raad til at afse de 3 Sk., som det kostede, sørgede han for fra en eller anden

Spækhøker, at faa en „Attest“, i Følge hvilken han spiste til Middag hos ham. Saa kunde han blive fri for at spise Statens Mad, hvad der iøvrigt var ren Gevinst for Staten, eftersom den betalte det halve af Middagsmaden, der nok egentlig kostede 6 Sk.

Paa Grund af Kulden fik Soldaterne leveret varmt Øl i Vagten. Naar de stode paa Vagt for Prins Vilhelm, fik de fra ham en halv Pot varmt Øl (af bedre Kvalitet end Statens) og en Rugbeskøjt med Smør, hvorfor de hellere vilde staa paa Post for ham end for Prins Ferdinand, hvor der kun vankede „en halv Pægl“.

Adskillige Soldater forsøgte sig i den ædle Digtekunst. En Jyde havde saaledes digtet en Vise, der for Frederik VI's Tid smagte stærkt af Politik. Den begyndte nemlig saaledes:

*Hvorfor skal vel adel og gejstlig Stand
ikke i Krigen tjene?
hvorfor skal vort elskede Fædreland
forsvares af Bonden alene?*

En anden mindre spekulativ Natur holdt sig udelukkende til den humoristiske Skildring af Soldaterlivet. Hans Vise begyndte med følgende Vers:

*Træhesten skal vi springe
og voltigere let,
med Bajonet og Klinge
skal vi fægte og net;
hvis vi ej husker det
og gjør vores Ting honnet,
saa vanker der paa Ryggen, saa vi maa huske det,
Træhesten skal vi paa,
om vi aldrig er saa smaa,
hvordan vi det skal lære, det kan jeg ej forstaa.*

Det lader til, at Træhesten har været særlig slem for den ærede Forfatter at overvinde, siden han to Gange kommer tilbage til den. Han delte i saa Henseende Skæbne med Sjolte, der var af Middelhøjde (64 Tommer) og firskaaren. Han kunde ikke komme over den paa langs, og Bevidstheden om, at en Under-officer stod ved Siden med et Spanskrør i Haanden, har sagtens ikke forbedret Forholdet synderlig. Lieutnanten var dog skikkelig nok til ved en saadan Lejlighed at sige: „Lad være at slaa ham; man kan da heller ikke forlange, at de skal være lige dygtige i al Ting“.

En Karl fra Snesere og en fra Baarse gjorde en Dag deres Sager slet paa Fælleden, hvorfor de bleve sendte til Kasernen med den Besked, „at de gjerne kunde gaa hjem“. Om det var af Snuhed eller Naivitet, at de forstode denne Ordre som en Tilladelse til at begive sig til Fods til deres Hjem i Sydsjælland, vides ikke. Autoriteterne antog, at de ikke vare saa dumme, som de saa ud til, og gavede dem Vand og Brød for den Spadseretur.

Paa Korsør Fæstning laa den Gang en Styrke af 26 Infanterister og 2 Artillerister. Da der til dette Kommando i Efteraaret 1838 skulde udtages 4 Mand fra hvert Regiment, var Sjolte heldig nok til at blive udtaget. Han var saa et aar i Korsør, og da han omtrent var den eneste Menige der kunde skrive, gjorde han Tjeneste som Gefreiter.

En gang blev Vagten ganske uformodet inspiceret af en Lieutnant Kl. 2 om Natten. Skildvagten var „inddraget“ og sad i Vagtstuen, men da lieutnanten spurgte, hvor Skildvagten var, svarede Gefreiteren meget frejdig, at han var gaaet hen til den modsatte Side af Volden, hvor der skulde være hørt noget mistænkeligt. Da Officeren dernæst spurgte, hvorfor de sade i Mørke, fik han til Svar, at der ikke blev leveret tilstrækkeligt

Lys, og at Vagtmandskabet ingen Penge havde til at betale friske Lys med. Denne besked havde til Følge, at der senere blev leveret dobbelt saa mange Lys til Vagtstuen.

Sjolte, der kun ejede 12 Sk. ved Ankomsten til Korsør, var saa heldig her at faa Arbejde hos en Slagter, hvorved han ikke alene tjente til sit Ophold, medens han laa i Korsør, men ogsaa kunne anskaffe sig nogle Klæder, saa han slap hel velhavende fra den faste Tjeneste.

Endnu skal følgende Kuriosum meddeles. En Soldat stod i en bælgmørk Nat paa Post ved Stokhuset, da han hørte noget pusle oppe paa Taget. Efter det store Oprør i Tugthuset 1817 var man naturligvis særlig paapasselig paa denne Post, og da Soldaten troede, at Lyden hidrørte fra en Fange, der vilde undvige, sigtede han, skød og ramte - en kat, der trillede ned i Gaarden. Soldaten blev imidlertid Danebrogsmand for dette Bevis paa aarvaagenhed.

Krigen 1849-50

I sit 35te Aar blev Sjolte indkaldt i Marts Maaned 1849. Efter en Exercerskole paa 6 Uger, marcheredes der til Jylland, hvor det gjaldt om at fylde Hullerne i Bataillonerne med friske Folk.

Sjolte kom den 6te Maj om Aftenen til Gudsø, hvor han med 23 andre blev indsat ved 1st Forstærkningsbataillon 4de Kompagni, Kaptajn Sperling. Han havde No. 224. Da de kom om Aftenen, var Marketenderen kjørt bort, saa de maatte begynde Kampen næste Morgen tidlig paa temmelig fastende Hjærter. Sjolte fik ingen Mad før paa Tilbagetoget, da han af en Kammerat fik en Brødskorpe og en Snaps, det styrkede.

Gudsø den 7. maj 1849. Efter kampen ved Kolding trak den danske hær sig tilbage mod Fredericia. Den 7. maj kom det til en træfning ved Gudsø, hvorefter danskerne trak sig ind i Fredericia.

Den 23. april 1849 forsøgte danskerne, at angribe Kolding, som den Schleswig-Holstenske hær havde erobret den 20. april. Danskerne angreb med de tre brigader Rye, Moltke og Schleppegrell regnet fra vest. Angrebetplanen byggede imidlertid på en fejlvurdering af fjendens styrke, og angrebet blev afvist.

Derefter blev det besluttet, at hæren skulle gå tilbage til Fredericia og nord for Vejle Å. Krigsministeriet forlangte imidlertid, at linien Gudsø Almind skulle fastholdes. Denne linie har en yderst begrænset hindreværdi, og det var på forhånd klart, at den med de rådige styrker ikke ville kunne holde overfor et større angreb.

Efter sejren ved Kolding lykkedes det endelig den Schleswig-Holstenske regering at overtale Prøjsens konge til en indmarch i Nørrejylland, og den 7. maj rykkede den tyske general Prittwitz nordpå med 36.000 soldater. Herefter var det kun et spørgsmål om tid, hvornår linien Gudsø Almind måtte opgives.

En del af den danske hær trak sig så ind i fæstningen Fredericia. I forbindelse hermed skete træfningen ved Gudsø, som Sjolte deltog i.

En anden træfning fandt sted ved Viuf mellem Kolding og Vejle. Her blev general Rye kastet tilbage, hvorefter han indledte sin legendære henholdende kamp op gennem Jylland, ud på Djursland og Helgenæs.

Ved Gudsø, hvor Sjolte for første gang kom i kamp, var det enheder fra brigaderne Moltke og Schleppegrell, der sinkede fjenden og dermed sikrede tilbagegangen til fæstningen Fredericia.

Sjoltes kompagni må have spillet en central rolle, det viser de meget høje tabstal.

Forstærkningsenhederne bestod af de ældre årgange af værnepligtige, altså de som efter de første 8 år ikke længere tilhørte linien, samt af dem, der havde trukket frinumbre, af små folk (under 61,5 men over 60 tommer) og af folk der ikke var værnepligtige, men som havde stillet sig til rådighed frivilligt, altså især folk fra købstæderne.

Under fægtningen var Sjolte tilligemed flere andre inde i en Lade. De stødte en Mursten ud hist og her og fik saaledes Skyttehuller. I Rummet ved siden af før en Bombe ind, slog en tyk Bjælke over og saarede flere. En anden Bombe slog ned i Jorden lige under et Æbletræ, der gav et Hop og var fældet med det samme. „Saadan skulde vi fælde Træ hjemme“ sagde Sjolte. Tyskernes Geværkugler kunde slaa igjennem Væggen, naar de traf mellem Stenene. Saaledes før en Kugle ind ved Siden af Sjolte og dræbte en Høne, der tænkte paa Fred og ingen Fare.

Imidlertid var der blevet skudt Ild paa Gaarden. Sjolte saa nok, at Nabogaarden paa den anden Side af Vejen brændte, men han blev overrasket, da han som sidste Mand kom ud, og Taget skred ned bag ham. De danske trak sig derpaa tilbage i Løb op ad en Bakke. En Karl klagede sig over, at hans Kjedel trykkede ham saa grueligt. Sjolte sagde da, at han skulde staa stille, medens han spændte den af. Han gjorde det, men medens de stode der, kunde de rigtig mærke, hvorledes Kuglerne slog i Jorden omkring dem.

Da de senere hen paa Tilbagetoget marcherede paa Landevejen, kom der en 12 lødige Kanonkugle, der pløjede Vejen op og derpaa sprang op flere Gange. Den slog Kasketten af en Falstring, Underkorporal Skipperholt, og hoppede derpaa videre. At Underkorporalen pillede den op og tog den med sig som en lille Erindring, er en selvfølge.

Den 6te Maj fik Kompagniet 24 Mand, men den 7de mistede det 25.

Da Tyskerne laa omkring Fredericia, var det en yndet Sport for dem at vise Jyderne, hvorledes de danske løb ved Gudsø. Det var lidt for tidligt de spottede, men forøvrigt var der nok dem, der løb temmelig stærkt. Saaledes var der en Karl ved Navn Mads Ødemarkshus, der straks tog Skoene i Haanden og løb ind i Fredericia. „Han har formentlig“, siger Sjolte, „tænkt ligesom en gammel General, der for mange Aar siden boede i Næstved, sagde“. Samme General var saa gammel, at han gik i Barndom og saa gik han og talede med sig selv: „Det er Folket, vi skal stole paa, det er Folket, vi skal stole paa, men naar det gjælder Livet, saa render jeg“.

Samme Mads havde været Brændevinskarl hos en Brænderiejer og drak Brændevin i pottevis. Men naar det kom til Slag, greb han strax til Harens Gevær. En Dag efter Slaget ved Fredericia drak han ved Uddelingen af Naturalforplejningen paa fastende Hjærte fem Pægl Brændevin, hvad der ikke gjorde ham mere, end at han bagefter kunde staa bøjet over Ilden og Stege Flæsk. dog sagde han, da Sjolte bød ham en Snaps: „Nej tak, Sjolte, i dag har jeg faaet nok“.

Mads var gift og havde flere Børn. En Dag fik han sendt fra sin Kone en Specie. „Det gør mig dog ondt“, sagde Mads, „nu har hun sendt mig en Specie. Hun har dog daarlig raad til den, og jeg drikker den jo strax op“. „Du kan jo lade mig gjemme den for dig“, sagde Sjolte, „saa kan du faa lidt af den, efterhaanden som du trænger til det“. Herpaa gik Mads ogsaa ind, han kunne faa 8 Sk. ad Gangen, men skulde saa udfylde Hullet næste Lønningsdag. Paa den Maade blev der Forslag i Specien, saa at der endnu var 8 Sk. tilovers, da de bleve Permitterede.

I Krybily Kro var der en Gang et stort Slagsmaal mellem Infanterister og Husarer og Mads var med. Sjolte der kjendte hans medfødte Fejghed, spurgte: „Men hvordan kan det være, at du kunde være med, hvor det gik saa varmt til?“ „Jeg drak bare, du“, sagde Mads. Han havde nemlig baaret sig ad som Carsten Vintapper, der drak Slumperne ud, mens Gæsterne sloges.

Under Fredericias Belejring faldt der en Bombe i Nærheden af Oldenborgs Bastion. Den sprang ikke, men før ind i en Kasemat under Volden, hvor 10 Mand sade og spiste og ramte Madposen der stod mellem Benene paa en Soldat. De kom krybende ud paa alle fire, bedækkede med Jord, men da de havde sundet sig lidt, var der to af dem, der tog fat i hver sit Øre paa Bomben, bar den op paa en Bastion, hvor der blev skruet et nyt Brændrør i den, og fik den under Hurraraab sendt ud til tyskerne igjen.

Den fjerde Juli sprang der en Bombe tæt ved Sjolte og væltede en Geværpyramide, der i sit Fald strejfede ham.

Frederik Adolph Schleppegrell (* 28. 6. 1792 - † 13. 7. 1850) var født i Norge. Ved krigens udbrud var han chef for „Venstre flankekorps“, som fra Als skulle angribe ind i Schleswig. Senere blev han brigadechef og i 1850 chef for 2. division.

Sjolte husker altså forkert, når han siger, at han hørte til Schleppegrells division. På dette tidspunkt var det kun en brigade.

Da 1st Forstærkningsbataillon, der hørte til Schleppegrells Division, Natten til den 6te Juli trak ud af Fæstningen, mødte de de første Fanger, tre Mand, som bleve førte ind. De havde nu lært at tale dansk og sagde: „God Morgen kammerater!“ „Det skulde I,“ saa bandede Kommandersergeanten, „have sagt før; i dag skal I have paa Hovedet!“

Bataillonon blev under slaget brugt til Kanondækning. Ved det første Kanonskud, Sjolte saa, dannede Røgen en Krans, der svævede ganske langsomt i Luften og udvidede sig, til den blev saa stor som et Vognhjul. Da svingede Schleppegrell Sa-

Fæstningen Fredericia havde en fast besætning på 700 artillerister og 2 forstærkningbatailloner. Hertil kom nu ialt 10 batailloner fra brigaderne Moltke og Schleppegrell. Infanteriet fordeltes herefter med 6 batailloner i fæstningen medens de øvrige 6 dannede reserve på Fyn. Artilleristerne var fast i byen, mens infanteriet afløstes fra Fyn efter 6 dage.

I slutningen af juni blev det besluttet, at bryde belejringen af Fredericia. Hertil overførtes Ryes brigade fra Helgenæs og de Mezas brigade fra Als til Fyn og derfra til Fredericia, så man ialt havde 4 brigader i byen.

Udfaldet gennemførtes natten mellem den 4. og 5. juli. Ryes brigade angreb mod nord op langs kysten og de Meza vest herfor op mod Rands fjord. Moltke fulgte efter Rye og Schleppegrell efter de Meza.

Sjolte er altså med i anden række. De fanger han som det første møder, er altså formentlig taget af de Mezas folk. Schleppegrells brigade udmærkede sig imidlertid senere, ved at erobre et fjentligt mortarbatteri.

belen og raabte: „Vi vinder, vi vinder, vi vinder i dag! Skynd jer ved Kanonerne!“

Medens Kolonnen engang under Slaget holdt ved Siden af en Vej, som den lige havde forladt, og Schleppegrell holdt paa den anden Side af Vejen, kom der en Kanonkugle pløjende langs med Vejen. „Hurra“ raabte Schleppegrell, „den Kugle er endnu ikke støbt, der skal slaa mig ihjel!“

Da Bataillonen mødte næste Aar, sagde en Karl ved Navn Overvindinge: „Vi skal se, at iaar falder nok Schleppegrell, i fjor faldt Rye, de skal nok følges ad!“ Hvilken Anelse jo desværre ogsaa gik i Opfyldelse.

Olaf Rye (* 16. 11. 1791 - † 6. 7. 1849) var ligesom Schleppegrell født i Norge. Ved krigens udbrud var han chef for 1. Liniebataillon, senere brigadechef. Dræbt undet udfaldet fra Fredericia.

Under Slaget var der en Mønbo, som alle regnede for at være en Per Tot, men han viste, at han havde Hjertet paa rette Sted. Han var nemlig den første, der sprang ned i en Løbegrav. Dagen efter Slaget fandtes en tysk Officer, spiddet op til en Palisade af en Bajonet, der ved det Voldsomme Stød var sprunget af Geværet med det samme.

Da den store Fællesgrav blev gravet, sagde Lunding: „Skynd jer og grav! Have I skyndt jer med at slaa Tyskerne, saa kan I ogsaa skynde jer med at begrave dem,“ hvilke Ord adskillige

Soldater toge ham ilde op, uden at man dog kan se nogen fornuftig Grund hertil. Den eneste skulde være, mener Sjolte, at der var dem, der (uden Grund) ansaa ham for at være tysksindet, eftersom han nok havde Brødre blandt Oprørerne. To af Fangerne havde dræbt sig selv, de fik en egen Grav. En saaret dansk laa i flere Dage i en rugmark. Han havde opholdt livet, fordi han havde kunnet krybe lidt omkring og tømme de Brødposer, der laa hist og her.

Niels Christian Lunding (* 19. 2. 1795 - † 26. 7. 1871) blev ved krigens udbrud chef for feltingeniørdetachementet. Ledede fra februar 1849 forstærkningen af Fredericia, og blev 8.4.1849 kommandant samme sted.

Ved Hjemkomsten fra Fredericia kørte Bataillonen paa Jærnbanen fra Roskilde til Kjøbenhavn. Man skulde tro, at Staten havde ladet dem kjøre Gratis. Ikke desto mindre maatte hver betale 27 Sk. for Turen. Fra Valby var de tre Timer om at marchere ind i Byen, hvor der jo var en Begejstring uden lige. Sjolte har tidt fremhævet den Modsætning, der var paa Landsoldatens Stilling nu og under Frederik VI. De fineste Damer følte sig stolte ved at gaa med en Soldat under Armen, medens Kranse, Blomster og Velkomstsange kastedes ud blandt Rækkerne.

I det sidste Krigsaar marcherede Bataillonen fra Aarhus til Horsens og derpaa videre til Slesvig. I Horsens var der en tysksindet Kvartervært, der knap nok vilde undvære en drik vand. I Modsætning til ham fremhæver Sjolte en virkelig Tysker i

Roskilde, der i 1849 havde beværtet ham med en særdeles velsmagende Lammekjødssuppe. Dette Aar vare Soldaterne fri for at bære Kjedlerne. De fik endogsaa undertiden Tornystrene kjørte, desuagtet var Marchen ind i Sønderjylland usædvanlig stræng. Sjoltes Sloj, Hans Vejenbro, faldt under Marchen fra Horsens, var helt sort i Ansigtet og kunde ikke trække Vejret. Sjolte tog saa hans Oppakning og bar den sammen med sin egen den sidste halve Mil, hvorved det lykkedes at faa Slojjen med.

I Kolding var Sjolte inde hos en Mand og spiste Kaal. Denne Mand sagde, at Hæren havde været 12 Timer om at trække gennem Kolding. „Naar Tyskerne ser jer, saa løbe de“, sagde Manden; men Sjolte mente, at de nok vilde prøve at slaas først.

Natten før den 24de Juli bivouakeredes der i Nærheden af en stor Eng, hvor der netop stod Høstakke. I et nu vare disse forsvundne for at gjøre Tjeneste som Sengedyner.

Den 24de juli holdt Krogh lige ud for Bataillonens og sagde: „Har I været med i dag, Folk?“ Nogle Soldater svarede: „Nej“. „Ja, da skal I nok komme med i Morgen!“ trøstede Generalen dem.

Gerhard Christopher v. Krogh (* 10. 10. 1785 - † 12. 4. 1860) var ved krigens begyndelse udset til, at føre overkommandoen over hæren, men tilsidesattes, da han havde nær familie i Holsten. Blev i juli 1848 alligevel overgeneral, men afskedigedes 1849 efter nederlaget ved Eckernförde (som han ikke havde nogen skyld i). Overtog 1850 igen overkommandoen.

Under Kampen den 25de Juli skulde 3die Liniebataillon støtte 1ste Forstærkningsbataillon, hvad den ikke gjorde, hvorfor 3die og 4de Kompagni af den sidste Bataillon vare ved at blive afskaarne. I en Gaard vare nemlig 1500 Mand Kieler Jægere. Man fyrede paa denne gaard for at tænde Ild i den. Ved denne Lejlighed stod Sjolte bag to tynde Avnbøge, mellem hvilke han lige kunde lægge Geværet i Stilling, og fyrede ind i Gaarden i den smalle Aabning mellem to Længer. Hans Rodekammerat laa i en Grøft ved Siden og raabte: „Dæk dig Sjolte!“ det varede nemlig ikke længe, før Kuglerne begyndte at samle sig om det sted, hvor han stod. Men Sjolte svarede kun: „Hvorfor skyder du ikke?“ „Jeg kan ikke“, jamrede Fyren. Her faldt begge Sjoltes Sidekammerater. Den ene fik en Kugle midt i Panden, han satte sig ned og bevægede kun Underkæben et Par Gange, det var det hele.

Endelig blev Gaarden skudt i Brand, og de 1500 Kieler Jægere vrimlede ud. Sjolte saa en, der tæt ved ham sigtede paa ham. Han skyndte sig derfor at afgive sit Skud mod ham og springe til side. Han saa ham ikke mere, men er ikke sikker paa, at han skød ham. Thi vore maatte i det samme trække sig tilbage, haardt trængt af den store overmagt. Sjolte var en af de bagerste, og da han hørte deres gamle Kommandersergeant Gerlach ligge og klage sig: „Aa, Herre Gud, er der ingen, der vil tage mig med? har jeg fortjent det af jer?“ sagde Sjolte til en Lollik ved Navn Stokkemark: „Skal vi tage vor gamle Kommandersergeant med; det er en Skam at de skal fange ham!“ Han var saaret i det ene Ben af tre Kugler. Den ene af dem tog ham saa ved Hovedet, den anden ved Benene og saaledes løb de hen til en Høstak, hvor der var en Læge. Kuglerne sloge ned i Dyndet omkring dem, og Kommandersergeanten sagde: „Jeg tror, de skyder efter os med?“ „Ja“, svarede Sjolte, „De kan være vis paa, at dersom de kan ramme os, saa vil de gerne“.

Jo længere de kom frem, jo flere lagde de mærke til, der laa omkring i Grøfterne og dækkede sig, hvorfor ogsaa Kaptajnen Dagen efter Slaget lod dem vide, at kom de i Slag tiere og han var levende, saa skulde han nok sørge for, at de kom for en krigsret, „thi vilde I ikke lade jer skyde af Fjendens Kugler, saa skal I skydes af vore egne“.

Da Sjolte kom tilbage for at faa sit Gevær og Tornyster, var dette udplyndret af en Marodør, der havde taget hans Sko og Skjorter, men nogle Uger efter traf han Skoene paa Fødderne af en af Kammeraterne. Han havde kjøbt dem af en Underkorporal og Skjorterne kom frem ved samme lejlighed. Underkorporalen blev meget glad ved at slippe for at blive meldt.

Ved samme Lejlighed faldt forøvrigt en tysk Riffel og en Sabelbajonet i Sjoltes Hænder. den sidste er endnu i hans Besiddelse og bærer det gode danske Stempel: ISH 3.C. No. 111 (1st Slesvig-Holstenske Jæger-Korps 3die Compagni No 111).

Under slaget fløj Storkene saa højt over Skoven. De kunde aabenbart ikke forstaa, hvad denne Tummel betød.

Som bekendt laa vor Hær hele Efteraaret ved Danevirke, og det kunde jo ske, at Soldaterne „reddede“ et eller andet fra den tysksindede Befolkning. Saaledes havde nogle af Fodgarden engang faaet fat paa to Gæs, som de havde hængt i et træ og sat en af deres Kammerater paa Vagt ved. Imidlertid var der nogle af 1st lette Bataillon, der fik lyst til Gæssene, og det lykkedes ogsaa for dem, at faa fat i dem. Et par Stykker gik nemlig hen og holdt Vagten med Selskab, medens nogle andre bag hans Ryg stjal Gæssene.

Hvad det gik værst ud over, var Kartoflerne, der stode paa Marken. De bleve betragtede som god Prise, og Soldaterne lode sig slet ikke afskrække af, at en tysk Kartoffelejer engang skød efter dem.

Sjolte er et godt Eksempel paa, hvorledes en god Kristen ogsaa er en god Soldat. Han bad altid til Gud, før han gik i Slag og var derfor saa rolig i Slaget som ved sit daglige arbejde, og det var hans faste Tro, at fjenden ikke kunde krumme et haar paa hans Hoved, uden at det var Guds Villie. Følgende Brudstykker af et Brev, som han skrev fra Danevirke til min Moder, der dengang var forlovet med ham, anføres her, fordi det er betegnende baade for hans gudfrygtige Sind og hans jævne, bramfrie, ægte danske Fædrelandskjærlighed. Brevet bærer for oven et Billede af Istedslaget, der paa flere maader viser, at det er udgaaet fra et tysk Stentrykkeri, endskønt det selvfølgelig forherliger Danskernes Sejr.

Hysby den 31te August 1850

Kjære Ven!

Din Skrivelse af 18de dennes modtog jeg den 21de, og jeg ser deraf, at baade du og I alle ere, Gud være lovet, ved en god Helse, og det fornøjer mig meget, at jeg kan høre det fra dig, jeg kan ogsaa med Glæde tilmelde dig det samme Gode om mig selv; Gud være lovet og takket derfor; jeg kan ikke noksom fuldtakke den almægtige Gud for al den store Godhed, som han saa faderlig beviser imod mig; her af dette Brev kan du se, min Ven, hvorledes at vi stormede Tyskerne den 24de og 25de Juli; det kostede saa mangen en brav og tapper Kriger Liv og Lemmer, men det var, som Præsten sagde i sin Prædiken, at Judas Makabæus sagde: „Vi vilde hellere dø, end at vor Ære skulle beskæmmes“. Naar du skriver mig til, lad mig saa vide, hvorledes det gaar med eders Høst derhjemme, for her er det saa daarligt Vejr, det er Regn og Blæst hver Dag, og dersom det er saadan hos eder, saa kan I ikke høste

Niels Simonsen: "Brev til hjemmet"

Sjolte havde et svært, kulsort Skæg, der hang midt ned paa hans Bryst; en af de sidste dage de laa ved danevirke, sagde Kaptajn Sperling: „Hør Sjolte, det Skæg skal du beholde, naar du kommer hjem“. „Nej, Hr. Kaptajn,“ mente Sjolte, „saa tør Pigerne ikke kysse mig“. Det svar morede Kaptajnen.

Da de endelig skulde hjempermitteres, hvilket for 1ste Forstærkningsbataillons Vedkommende skete fra Danevirke, var der ikke flere penge til Afregningen, end at hver Mand kunde faa en Specie. Resten skulde de hente paa Amtsstuen, naar de kom hjem. Kaptajnen, der nok var Søn af en rig Mand, var saa vred herover, at han var grædefærdig. Han fandt det saa ærgerligt, at „hans tapre Soldater, der havde kæmpet sig frem, skulde tigge sig tilbage“, og sagde bl.a., at naar han blot

havde vidst det i Forvejen, vilde han skaffet Penge til dem hjemmefra. Han lod alle de Karle, der ingen Penge havde, træde frem og gav dem af sine egne, saa længe han havde nogen. „Vi have døjet ondt sammen og kæmpet som ærlige Danske for Konge og Fædreland. Nu skulle vi skilles“, sagde han, „men er der nogen af jer, som engang kommer i Nød, og jeg kan hjælpe ham, saa kom kun til mig“.

Sjolte nærer den største Hengivenhed for denne brave Kapitajn, der for øvrigt døde i Fjor som afskediget Oberst.